

BƏZİ ADƏT-ƏNƏNƏLƏRİN DİNDƏKİ YERİ

Rüfət ŞİRİNOV,

Fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru

rufet_80@hotmail.com

AÇAR SÖZLƏR: *adət-ənənə, İslam, uğursuzluq, şans.*

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: *традиция, ислам, неудача, шанс.*

KEY WORDS: *tradition, İslam, failure, chance.*

GİRİŞ

Hər bir millətin mədəniyyətini əks etdirən və yaşadan əsas amillərdən biri də adət-ənənələrdir. Bir millət həmişəyaşar olmaq üçün keçmişinə, tarixinə, dəyərlərinə və adət-ənənələrinə bağlı olmalıdır. Azərbaycan mədəniyyətinin və ənənələrinin formalaşmasında İslam dininin rolu danılmazdır. Bu baxımdan məqalədə cəmiyyətimizdə dini mahiyyət qazandırılan adət-ənənələrin bəziləri İslam dininin əsas mənbələri və ələlxüsus hədis elmi pəncərəsindən tədqiq edilmişdir.

Azərbaycan xalqının 70 il ateizmin təbliğ edildiyi rejimin əsarətində yaşaması, əlbəttə ki, onun adət-ənənəsinə təsirsiz ötürməmişdir. Bəzi xurafatlar dindən sayılaraq yaşadılmağa çalışılmışdır. Nəticədə müxtəlif xurafat və mövhumatlar dinin çərçivəsinə daxil edilmiş və mənəvi dəyərlər adı altında cəmiyyətə təqdim olunmuşdur.

Xurafat və batil inancın ən böyük zərəri, ilk növbədə, ona inanıb dini adət kimi tətbiq edənlərə toxunur. Çünki yanlış əqidə və xurafatlar insanları doğru yoldan uzaqlaşdırır. Sağlam təməli olmayan binanın ömrü qısa olduğu kimi, sağlam əqidə üzərində inşa edilməmiş din və cəmiyyətin də uzun müddət ayaq üstə qala biləcəyini düşünmək doğru olmaz. Həzrət Peyğəmbərin (s) də buyurduğu kimi, hər xurafat və bidət həqiqətdən uzaqdır: “Kəlamların ən gözəli Allahın Kitabıdır. Yolların ən doğrusu Məhəmmədin (s) yoludur. Əməllərin ən pisi və zərərlisi, dindən olmadığı halda sonradan uydurulub dinə yamayanlardır. Bu cür uydurulmuş hər şey bidətdir, xurafatdır, hər bidət də doğru yoldan uzaqlaşma və *azğınlıqdır* [1, Etisam, 2].

İslam dinində adət-ənənəyə önəm verilmiş, dini əsaslara müvafiq olanlar qəbul edilmiş, uyğun olmayanlar isə kənarlaşdırılmışdır [2, s.369]. Qurani-Kərimdə adət-ənənələrin İslam dininə uyğun olması məsələsinə diqqət çəkilərək buyrulur: “**Onlara (büt-pərəstlərə): “Allahın göndərdiyinə (Qurana) tabe olun!” - deyildiyi zaman, onlar: “Biz ancaq atalarımızın getdiyi yolla gedəcəyik!” - deyirlər. Bəs ataları bir şey anlamayıb doğru yolda deyildilərsə necə? (Yenədəmi onlara tabe olacaqlar?)**” [3, “Bəqərə”, 170].

Qeyd edək ki, adət-ənənələrimizin çox az qismi tədqiq olunan məqalədə məqsəd adət-ənənəyə qarşı çıxmaq deyil, əksinə, onların əsasını araşdırmaq, doğru olanı yanlışdan ayırmaq və inancımızla yaşantımızın eyni olmasını təmin etməkdir.

Beləliklə, dini adətlər dedikdə, ümumiyyətlə, dini əsaslarla təyin edilmiş adətlər başa düşülür. Ancaq cəmiyyətlərdə bunlardan dinə müvafiq olanlarla yanaşı, dinlə əlaqəsi olmayanlar da öz yerini tutmuşdur. Bu tədqiqatda xalq arasında dini adət kimi məşhur olan, lakin dini ədəbiyyatda özünə yer tapmayan zaman, bayram, türbə və qəbir ziyarəti, yas mərasimləri ilə əlaqədar dinə uyğun gəlməyən ənənələr ələ alınacaqdır.

Zamanla əlaqəli bəzi adətlər

Yanlış əqidələrdən biri də bəzi günlərin, hətta bəzi rəqəmlərin uğurlu və yaxud uğursuz hesab edilməsidir. Məsələn, “13” ədədinin uğursuz olması bəzi insanların mənşəyini araşdırmadan qəbul etdiyi və heç bir əsası olmayan inançdır.

Bundan başqa, çərşənbə axşamı günü işə başlamağın uğursuz sayılması, ilaxır çərşənbədə qismətlərin yazılması, günəşin qürub etdiyi əsnada arzulanan istəyin gerçəkləşəcəyi və s. kimi gün və zamanla əlaqədar inancların dini mənbələrdə əsası yoxdur. Bunlar nəsil-dən-nəslə əsası araşdırılmadan ötürülən inanclardır.

İslam dinində hər hansı işə başlamaq/təxirə salmaq baxımından günlər arasında fərq qoyulmur. İnsan istədiyi zaman işə başlaya, istədiyi zaman da səyahət və ya digər işlərlə məşğul ola bilər. Ehtimal edilir ki, bəzi vaxtların uğursuz qəbul edilməsi bizə digər dinlərdən keçmişdir [3, “Bəqərə”, 65].

Bütün bunların İslam dini ilə əlaqəsinin olmadığı hədislərdə belə ifadə edilmişdir: “*İslam dinində təşəüüm (uğursuz saymaq, şərə yozmaq) yoxdur, əksinə, təfəüül (xeyrə yozmaq) vardır.*” [1, Tibb, 54]. “*Əşyada uğursuzluq yoxdur, səfər ayında uğursuzluq yoxdur, bayquşun ulamasında uğursuzluq yoxdur*” [1, Salam 102]. Bu hədislər bəzi əşya və ya günləri uğursuz qəbul etməkdənsə, onların uğurlu olduğunu və xeyrə yozmağın daha məqsədəuyğun olduğunu göstərir.

Hədis alimi Münəvi (v. 1031/1621) mövzu barədə “Münəccimlər kimi uğursuzluq düşüncəsi ilə çərşənbə günündə iş görməmək və işləməmək qəti şəkildə haramdır. Çünki həftənin hər günü Allahındır. Təkbaşına nə faydası, nə də zərəri vardır. Kim günlərə uğursuzluq nisbət edərsə, öz-özünün uğursuzluğuna düşar olar. Kim Allahdan başqa heç kim və heç bir şeyin fayda və ya zərər verməyəcəyindən əmin olarsa, heç bir şey ona mənfi təsir etməz. Bil ki, uğursuzluq yalnız ona inanana gələr. Odur ki, əsl fəlakət məhz bu əqidədir” [4, s.530] - deyərək uğursuzluq inancının nə qədər yersiz olduğuna diqqət çəkmişdir.

“Boş ay” və nikah

Bəzi bölgələrdə yayılan və davam edən adətlərdən biri də iki bayram arasında nikah bağlamamaq, yəni toy etməməkdir. Bu aya “boş ay” da deyilir. Mənbəyi bilinməyən bu adətin cəmiyyətdə təsiri azalsa da, mövcud olması bizi mövzuya dini pəncərədən baxmağa vadar etdi.

Məlum olduğu kimi, İslam dinində evlilik özünəməxsus ciddiyyəti olan ibadət növü kimi qəbul edilir. Məhz buna görə də, Həzrət Peyğəmbər (s) “Evlənmək mənim sünnəmdir. Kim sünnəmdən üz döndərsə, məndən deyildir” [1, Nikah, 1] - deyərək evliliyin əhəmiyyətinə diqqət çəkmişdir.

İslam dinində hər hansı məsələ barəsində hökm vermək üçün kitab (Quran), sünnə, icma və yaxud da qiyasdan dəlilin olması şərtidir [5, s.45]. Bu dörd mənbədə dəlili olmayan mövzu barəsində hökm vermək istinadsız və etibarsız qəbul edilir. Əlbəttə ki, İslam hüququ baxımından evliliyin səhih olması üçün müəyyən şərtlər vardır. Bu şərtləri kitab, sünnə, icma və qiyas çərçivəsində incələdikdə “iki bayram arasında evlənmək olmaz” kimi qaydaya rast gəlinmir. Buna görə də, dini nöqteyi-nəzərdən iki bayram arasında nikah kəsmək müstəhəb əməl kimi qəbul edilmişdir. Həmçinin Peyğəmbərin (s) həyatına nəzər saldıqda iki bayram arasında nikah qıyıla biləcəyini görmək mümkündür. Çünki Məhəmməd peyğəmbər (s) Həzrət Aişə ilə ramazan ayından sonrakı şəvval ayında, yəni iki bayram arasında evlənmişdir [1, Nikah 73].

Şərtlər və imkanlar hazır olunca ilin istənilən günü nikah qıyıla bilər. “Bu gün nikah qıymaq caizdir, filan gün caiz deyildir” şərti yoxdur. İslam ədəbiyyatında zaman baxımından hər hansı məhdudiyətə rast gəlmək çox çətindir [6, s.53].

Türbə və qəbirlərlə əlaqədar bəzi adətlər

A. Qurban nəzir etmək

Xalq arasında türbələrə nəzir etmək və ya türbənin yanında qurban kəsmək dini ayin kimi qəbul edilir. Bu davranışın doğru olub-olmadığını qeyd etməzdən əvvəl türbə və qəbiristanı ziyarət etməyin hökmü və nəzirin mahiyyətinə dini mənbələr əsasında nəzər salmaq doğru olardı.

Əlbəttə, qəbirləri ziyarət edərək orada ölümü, axirəti düşünmək və ölümlərin bağışlanması üçün Allaha dua etmək dinin buyurduğu əməllərdəndir. Peyğəmbər (s) “*Mən sizə qəbirləri ziyarət etməyi qadağan etmişdim. Artıq ziyarət edə bilərsiniz. Çünki onlar sizə axirəti xatırladır*” - deyərək hər kəsin [1, Cənaiz 43] qəbirləri ziyarət edə biləcəyini demişdir. Deməli, qəbir və türbələrə ziyarət etməkdə əsas məqsəd ibrət almaq, axirəti xatırlamaqdır.

Dini terminologiyada nəzir - Allah rızası üçün insanın öz-özünü hər hansı şərtə bağlı olaraq və ya şərtsiz mübah olan bir mövzuda borclandırmasıdır [7, s.416]. Bu tərifi görə də deyə bilərik ki, Allahdan başqasının adına nəzir olmaz. Əgər Allahdan başqa birinin adı üçün nəzir edilərsə*,¹ nəzir sayılmaz və nəzir edən də Allaha şərikin qoşmuş olar [6, s.63]. İslam hüququna görə, Allah üçün söylənən nəzir yerinə yetirilməsə, nəzir deyən Allah dərgahında borclu hesab olunur [3, Həcc, 29].

Bir müsəlman qurban nəzir edərkən diləyinin yerinə yetməsinə Allahdan deyil, qəbirdən və ya türbədən gözləyərsə, imanı batil olar [6, s.64]. Çünki qurban kəsmək ibadətdir, ibadət isə ancaq Allaha edilməlidir.

Nəzir qurbanları bir qəbir və ya türbəyə getmədən də kəsilə bilər. Əfsuslar olsun ki, günümüzdə bir çox insan ölümlərin ruhunu şad etmək və ya arzularına nail olmaq üçün türbə, yaxud qəbir üstündə qurban kəsir. Bu, İslama ziddir və “*Qəbirdə inək, dəvə, qoyun kəsmək İslamda yoxdur*” [8, Cənaiz 73] hədisi ilə qadağan edilmişdir. Həmçinin “qurbanı filan şəxsin

1 * Məsələn filan babaya nəzir demişəm, bu işim alınarsa filan pərə nəzir aparacağam demək kimi.

hörmətinə, diləyimin yerinə yetməsi üçün kəsdim” – demək doğru deyil. Əgər məqsəd Allah üçün nəzir verməkdirsə, qurbanı evdə kəsərək ehtiyac sahiblərinə paylamaq daha məqsədəuyğundur.

Ancaq Allah üçün kəsilən qurbanın savabı hər hansı şəxsin ruhuna hədiyyə edilə bilər. Bununla bağlı rəvayətdə deyilir: “Həzrət Əli iki qoç kəsmişdi. Belə dedi: “Bu qurbanlardan biri özüm, o biri isə Həzrət Peyğəmbər əleyhissalam üçündür”. Sonra belə əlavə etdi: “Allahın Rəsulu belə vəsiyyət etmişdi. Mən həyatda olduğum müddətdə bunu tərک etməyəcəm”. Həzrət Əli (ə) sözügedən qurbanı Rəsulullahın (s) vəfatından sonra kəsmişdi. Odur ki, ölümlərin adına qurban kəsmək və savabını onun ruhuna bağışlamaq olar.

Qəbir və türbələrin xəstəliklərə şəfa verdiyinə inanmaq və bunların ətrafındakı daş, torpaq, yaxud ağacları müqəddəs qəbul etmək İslam dininin tövhid əqidəsi ilə səsləşmir.

Beləliklə, türbələrə qurban nəzir etməyin, türbə və ya qəbiristanda qurban kəsməyin, türbədə dəfn edilmiş şəxsiyyətin və ya ziyarətgahların hər hansı problemə, yaxud xəstəliyə çarə ola biləcəyi inancının İslamda əsası yoxdur. Qurbanlar yalnız Allah rızası üçün kəsilməlidir. Odur ki, İslamda olmayan bir adəti varmış kimi qəbul etmək müsəlman üçün bidətdir və böyük mənəvi məsuliyyəti vardır.

B. Şam yandırmaq

İslam dinində məsciddə və ya məzar daşının üzərində şam yandırmaq adəti yoxdur. İslama, xüsusən də müsəlman türklərə məcusi və xristianlardan keçən bu adət həm israf etmək, həm də müsəlman olmayanlara bənzəmək baxımından İslam dininin əsaslarına ziddir. Çünki Quranda “**yeyin-için, lakin israf etməyin, çünki (Allah) israf edənləri sevməz!**” [3, Əraf, 31] buyrulur. Həzrət Peyğəmbər (s) də “*Kim bir qövmə bənzərsə, o, onlardandır*” [8, Libas 4] deyərək bu cür davranışların dinə uyğun olmadığını vurğulamaqdadır.

Hər hansı məzarın üzərində şam yandırmaq dini nöqtəyi-nəzərdən əsası olmayan bir bidət, xurafətdir.

C. Parça bağlamaq

Türbə və qəbirlərə parça bağlamaq İslamı qəbul etməzdən əvvəl Orta Asiyada yayılmış şamanların adətlərindəndir. Şamanların inancına görə, hər dağın, bulağın, göl və çayların sahibləri vardır. Göytürklər “yer-su” adlandırdıqları bu ruhları türk yurdunun qoruyucuları kimi qəbul edirdilər. Onların əqidəsinə görə, ruhlar hər kəsdən qurban istəyirlər. Kim qurban verməzsə, ona zərər toxunar. Ancaq bu ruhlar çox qənaətkardır. Onları bir parça, bir az at tükü, hətta qurban niyyəti ilə atılan daşla da razı salmaq mümkündür” [9, s.39].

Türk xalqı müsəlman olduqdan sonra da bu adətlərdən qurtula bilməmişdir. Allah dostları sayılan şəxsiyyətlərin türbələrinə, türbələrin yaxınlığındakı ağaclara və ya qayalara parça bağlamaq həmin adətin müasir dövrdə də davam etdirildiyini göstərir. Halbuki bu ritualın İslam dini ilə heç bir əlaqəsi yoxdur.

Yas mərasimi ilə bağlı bəzi adətlər

Cəmiyyətimizdə ən çox dini mahiyyət qazanmış adətlər yas və cənazə mərasimlərində müşahidə olunur. Bunların hər biri ayrı-ayrılıqda tədqiqat mövzularıdır. Biz sadəcə ümumi məlumat verərək bəzilərini dini mənbələr əsasında açıqlamağa çalışacağıq.

İslam mənbələrinə görə, təziyə üç gündür. Ölü sahiblərinin dərdlərini təzələməmək üçün üç gündən artıq təziyə saxlamaq məqsədəuyğun hesab edilmir [10, s.92]. Lakin uzaqda olub 3 gün ərzində yas mərasiminə gəlib çata bilməyənlər sonrakı günlərdə təziyə verə bilərlər. Peyğəmbər (s) sadəcə üç gün yas tutmağa icazə vermiş və belə buyurmuşdur: *“Allaha və axirət gününə iman gətirən qadına ölü üçün üç gündən artıq yas saxlamaq halal deyildir. Ancaq əri ölən qadınların dörd ay on gün yas tutması istisnadır”* [1, Talak 59]. Hədisdə qeyd olunan yas tutmaq, qışqırıb çığırmaq və üsyan etmək deyil, yeni libaslar geyinməmək, bəzənməmək mənasındadır [10, s.92].

Yas əlaməti olaraq qara rəngli patlarların geyinməsi də xalq arasında yayılmış köklü adətlərdəndir. Halbuki İslam dininə görə, əzizi vəfat etmiş bir şəxsi müəyyən rənglərə məhkum etmək doğru deyil. Yuxarda da qeyd edildiyi kimi, yas saxlamaqda məqsəd bəzənməkdən imtina etməkdir. İslamdan öncəki cahiliyyə dövründə əri ölən qadın bir il evdən çölə çıxmır, heç kimlə ünsiyyət qurmur və saçlarını daramırdı. Peyğəmbərimiz (s) bu cür yas tutmağı qadağan etmişdir. Qara geyinmək, camaat içərisinə çıxmamaq dini əsası olmayan və cahiliyyə dövründən qalmış yanlış ənənədir [12, s.45].

Bundan başqa, yas mərasimlərində ehsan vermək adəti bu gün bəhsəbəhs halına çevrilib. Sanki ehsan verməmək böyük qəbahət və ölüyə hörmətsizlik kimi qəbul olunur. Nəticədə, maddi imkanı aşağı olan insanlar ehsan vermək üçün borclanmağa məhkum edilir. Borcla ehsan vermək **İslami mədəniyyətinə** nə qədər uyğundur? Heç bir sahədə **çətinlik gətirməyən** İslam dininə bu **cür adətlərin yamanması üzücüdür**. Cərir ibn Abdullahdan rəvayət edilən bir hədisdə belə buyrulur: *“Biz ölünün gözəl xasiyyətlərini sayıb ağlamaq üçün ölü sahibinin evini ziyarət edər, orada həm yemək yeyər, həm də mərsiyə oxuyardıq. İslamdan sonra bu cür səhv hərəkətlərimiz və əməllərimiz qadağan edildi* [11, s.275].

Digər adətlər

Xalq arasında geniş yayılmış adətlərdən biri də “qara bayram”dır. Adətə görə, bir evdən cənazə çıxarsa, aylar keçməsinə baxmayaraq, hüsr sahibi növbəti bayramlarını **yas içində** qarşılayır. “Qara bayram” **günü yaxınları** vəfat edənin evinə başsağlığına gedirlər. Mərhumuz keçən ilk bayramda ailəsini tək qoymamaq düşüncəsi ilə toplaşır və **bu bayramı hüznü şəkildə** keçirirlər. Bunun heç bir dini dəlili yoxdur. Çünki Peyğəmbər (s) buyurur ki, *“Bayram - yemək, içmək və zikr günləridir”* [8, Ədahi 10]. **Məhz buna görə də bayram günlərində nəinki yas saxlamaq, hətta oruc tutmaq da qadağan edilmişdi** [1, Ədahi 16].

Peyğəmbərin (s) vəfatından sonra **Əhli-beytinin** və ya səhabələrinin uzun müddət yas saxladığını, yaxud vəfatından sonra bayramları **qara bayram** kimi qeyd etdiklərini hansısa **mötəbər İslami mənbədən tapmaq imkansızdır**. **Bayram günlərində yas saxlamağın məqsədəuyğun olmadığını** İslam dininin bayrama yanaşmasında görmək mümkündür. İslama

görə, bayram günlərində müəyyən ölçülər çərçivəsində əylənmək və bəzi oyunlar oynamaq məqbul sayılır. Peyğəmbərin (s) bir bayram günü Buas hərbinə məxsus musiqilər söyləyən iki qız uşağına müdaxilə etmək istəyən Həzrət **Əbu Bəkrə** “**Hər millətin bayramı var. Bu da bizim bayramımızdır**” [1, İdeyn 3] – deyərək əngəl olması **və həmçinin bayram günlərində məsciddə təşkil edilmiş** nizə müsabiqəsinə xanımı Həzrət Aişə ilə birlikdə baxması [1, İdeyn 2] **İslam dininin** bayrama münasibətini **göstərir**.

Əlbəttə, bir məqalədə bütün adətlərə dini aspektdən yanaşmaq mümkün deyildir. Ona görə də biz burada dini əsası olmayan adətlərdən bəzilərinin sadəcə adlarını qeyd etməklə kifayətlənəcəyik. Məsələn, “Göz muncuğu taxana və at nalı asılan yerə nəzər dəyməz”; “Yola çıxan birinin arxasınca su atılsa, qəza-bəladan qorunar”; “Kim sabunu başqa birinə əldən-ələ versə, sabun acı olduğu üçün pis hadisələr baş verər və həmin iki şəxsin arasında düşmənçilik yaranar”; “Bayquş və bəzi heyvanların ulaması uğursuzluq gətirər”; “Həftənin bəzi günləri iş görmək uğursuzluq gətirər”; “Ehsan yeməyinə dünyasını dəyişmiş şəxslərin adları çəkilərək duz atılması onların ruhlarını şad edər” kimi xalq arasında yayılmış anlayışların heç bir dini əsası yoxdur.

Uzun müddət ateist ideologiyasının sərt mənəğənəsi altında qalması xalqımızın dini və milli adət-ənənələrinə öz mənfi təsirini göstərmişdir. Dinin qadağan olunması və sovet rejiminin bəzi davranışları dini adət kimi xalq arasında yayması həmin adətlərin zamanla dini rituala çevrilməsinə şərait yaratmışdır.

Xurafatın yayılmasının bir çox səbəbi var. Ancaq bunların ən birincisi dini əsasların kifayət qədər bilinməməsi və bu sahədə maarifləndirmənin zəif olmasıdır. Elm cəhalətin düşmənidir. Məhz buna görə də dinimizi əsas mənbələrdən öyrənmək lazımdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Buxari, Məhəmməd ibn İsmayıl, əl-Camius-Səhih, İstanbul 1315.
2. Karaman, Hayreddin “Adet”, *DİA*, İstanbul 1988.
3. Bünyadov Z.M, Məmmədaliyev V. M, “Qurani-Kərim və tərcüməsi”, Ankara, “Türkiyə Diyanət Vəqfi”, 2018
4. Canan, İbrahim, Kütübü-sitte, Muhtatasarı Tercümesi və Şerhi, Ankara 1988.
5. Şaban, Zəkiyuddin, İslam Hukuk İlminin Esasları, (tərc. İbrahim Kafi Dönməz,) Ankara 2007.
6. Çakan, İsmail Lütfi, Hurafeler ve Batıl İnanışlar, İstanbul 2003.
7. Bilmen, Ömər Nəsuhi, Büyük İslam İlmihali, İstanbul 1391/1971.
8. Əbu Davud, Süleyman ibn Əşas əs-Sicistani, Sünənu Əbi Davud, Ciddə 1998.
9. Abdülkadir İnan, Hurafeler ve menşeleri, Ankara 1962.
10. Zuhayli, Vəhbə, *İslam Fikhi Ansiklopedisi*, (tərc. Heyət) İstanbul 1994.
11. Dilavəroğlu, Məhəmməd Əsəd, Dürürətül-Faxirə fi Bəyani Əhkamil-Cənazəti və Səfəril-Axirə, İstanbul 1978.
12. Hayrettin Karaman, *Ebediyet Yolcusunu Uğurlarken*, İstanbul 1996.
13. Xətəbi, Məhəmməd ibn İbrahim, *Məalimus-Sünən, Şərhu Sünəni Əbi Davud*, Beyrut 1991.
14. İbn Macə, Əbu Məhəmməd, *Sünənu İbn Macə*, Beyrut 1996.
15. İmam Malik, *əl- Müvəttə*, Beyrut 1992.
16. İmre Zahid, *Medeni Hukuka Giriş*, İstanbul 1976.
17. Bağçeci, Muhiddin, “Türbe”, Şamil İslam Ansiklopediyası, İstanbul 1990.
18. Nəbhani, Yusif İsmayıl ibn. Yusif, *Fəthül- Kəbir fi zəmmiz-ziyədə iləl-camis-sağir*, Qahirə 1932.
19. Sargon, Erdem, “Bayram”, *DİA*, İstanbul 1988.
20. Bilmen, Ömər Nəsuhi, Büyük İslam İlmihali, İstanbul 1391/1971.
21. Şener Mehmet, *İslam Hukukunda Örf*, İzmir 1987.
22. Əhməd ibn Hənbəl, Müsnəd, Beyrut 1988.
23. <http://musluman.biz/php/index.php?topic=9846.0;wap2> (18.01.2010)
24. <http://www.fikih.info/kategoriler/sunnet-i-seniyye/2211-sunnet-kabir-ziyareti.html>; (18.01.2010)
25. <http://www.tawhed.ws/r?i=2xatd5vo>(18.01.2010)

Rufat Shirinov

THE PLACE OF SOME TRADITIONS IN THE RELIGION

SUMMARY

Traditions reflect the culture of a nation. One nation and society have to perpetuate their history and traditions in order to live eternally. Islam also places emphasis on tradition. But it accepted those which agreed with the basic principles of religion and opposed those which disagreed. That is why Islam has recommended that the religious customs and traditions be filtered. This article explores some of the traditions that have acquired religious characteristics from religious framework.

Руфат Ширинов

МЕСТО НЕКОТОРЫХ ТРАДИЦИЙ В РЕЛИГИИ

РЕЗЮМЕ

Традиции отражают культуру нации. Нация и общество должны увековечить свою историю и традиции, чтобы жить вечно. Ислам также делает упор на традиции. Но он принимал те которые соответствовали основным принципам религии и выступал против тех которых не отвечали этим принципам. Так что Ислам рекомендовал отфильтровать религиозные обычаи и традиции. В этой статье рассматриваются некоторые традиции, имеющие религиозное значение с религиозной точки зрения.